

10 anys de Nydia: Altaveu i laboratori

JORDI LARA

Érem un equip de televisió heterogeni, fet d'aspiracions diverses. El director, en Francesc Romero, encarnació de la prudència necessària per satisfer, sense riscos, la inquietud quasi bel·ligerant dels milers de sardanistes que el 1984 s'havien manifestat a

les portes de TVC per reclamar un forat a la graella; sospesava mot per mot i pla per pla per infondre'ns una tranquil·litat que necessitàvem. Hi havia llavors el responsable de la imatge, el realitzador Josep M. Martorell, que provenia de l'escola vuitantera del videoclip «bongònia» amb una postproducció rutil·lant; va tenir clar de bon principi que s'hi aplicaria amb la mateixa frescor que si edités música tecno. Un servidor, com a guionista atabalat, que rebaixava el gamberrisme sardanista practicat impunement de jovenet en diversos programes de ràdio i assumia ara amb canguel·lo la responsabilitat de guionar imaginativament uns continguts que certa modernitat havia colgat de prejudicis... I la producció pragmàtica de Joan Casas, l'assessorament de Felip Solé i Jesús Ventura...

La primera emissió de *Sardana*, que presentava un reportatge convencional sobre el pubillatge de la sardana d'Encamp i un grapat de seccions pensades al mil·límetre, es va emetre el 5 de maig de 1995. Fa, doncs, exactament deu anys i encara hi som, ara amb el nom de *Nydia*, amb un equip que ha anat canviant i ampliant l'àmbit d'interessos a partir de la música a l'entorn de la cobla cap a la dansa catalana —d'arrel, neoclàssica o contemporània, fins i tot el videodansa—. Deu anys són una bona excusa per fer balanç dels entrebancs i les solucions més o menys, o gens, efectives per les quals hem apostat aquests anys.

Formats flexibles per a continguts flexibles

Un dels primers ensurts d'aquell primitiu *Sardana* va ser la producció d'un videoclip sobre la sardana «Rosa de Sant Jordi», de Fèlix Martínez i Comín, a partir d'imatges d'arxiu. Els recursos eren, ja aleshores, massa migrats com per poder enregistrar gaires dies. El tòpic —el nostre gran enemic aleshores, que hem relativitzat— imposava mostrar una rastellera de parades de roses i vianants comprant llibres a la Rambla mentre anava sonant la sardana. El resultat final, inspirant-nos en la simbologia amorosa del títol, va ser una escudella d'imatges de parelles menjant-se el bacallà i insinuacions eròtiques al

so de la cobla. Hi hagué alguna arrufada de nas reaccionària que obviàrem perquè partíem de la premissa clara que un programa de sardanes no havia de ser, ni per l'ideari ni pels formats televisius, diferent de qualsevol altre programa musical, i que l'erotisme era i és, ens agradi o no, un peça clau de l'entreteniment televisiu. De fet, com a programa de sardanes, tampoc no ens calia inventar la sopa d'all en qüestió de formats: en teníem prou a «normalitzar» els continguts amb un tractament *a la page*, actualitzant l'estil. El repte era desacralitzar la sardana, arribar amb amenitat a un públic més enllà dels militants de la causa.

L'escaleta del programa aspirava a la varietat del *magazine*: novetats discogràfiques i editorials, entrevista a compositors, seccions de divulgació didàctica sobre la cobla o la dansa, un concurs per fidelitzar l'audiència..., però l'ideari es reflectia sobretot en el reportatge. Vam assajar diferents formats de reportatge segons el que volíem tractar. A priori comptàvem amb una jornada de rodatge per setmana que dedicàvem al reportatge; la resta de materials eren refregits d'arxiu, imatges fixes capturades, tot plegat postproduït de nou. El primer any vam conrear moltíssim el reportatge d'actualitat, per una banda, la crònica dels actes que tenien lloc a diferents indrets del país i el reportatge de continguts socials sobre el terreny —adaptació domèstica del *Twenty four hours* americà— per mostrar per dins com treballa una cobla, una agrupació sardanista, una colla, protagonistes amb noms i cognoms, emocions que tothom pot compartir...

Però a partir del segon any d'emissió, feliçment sorpresos de la continuïtat del programa, vam adonar-nos que resseguir el cicle de l'any amb els mateixos actes que l'any anterior era un cul de sac que podia avorrir l'espectador tant com ens desmotivava a nosaltres. I es va fer evident que els continguts artístics, la música, sobretot, era una font inesgotable per anar explorant. I vam endegar una sèrie de documentals sobre creadors històrics i d'entrevistes de mitja hora a creadors contemporanis que encara anem fent regularment. En el tractament dels concerts vam defugir, i defugim tant com podem, la repetició de l'esquema «fragment d'actuació —declaració del creador». És cert que de vegades la migradesa de recursos ho imposa —amb una sola càmera, no es poden emetre peces musicals senceres, però cal buscar al màxim l'acció, que és l'essència de la narració, del reportatge... La idea ha estat adaptar un format a cada cosa, sense encotillar-se a priori, amb més o menys encert, és clar. Aquest deu ser un dels avantatges de la marginalitat: la possibilitat d'experimentar.

De *Sardana* a *Nydia*

El 1996 es va escaure el Segon Congrés de Cultura Popular Tradicional Catalana, organitzat pel CPCPTC. En l'àmbit de sardanes, una de les con-

signes més repetides per a una continuïtat de la cosa va ser: «Sí festa amb sardanes; no festa de sardanes». La idea era evitar els aplecs impenitents de sardanes i amanir la festa amb castells, geganters, etc. Ens ho vam creure i ens vam arremangar. Com a mitjà de comunicació, teníem el deure de predicar amb l'exemple i fer atenció a diferents manifestacions de cultura popular. Fins i tot vam dissenyar un programa pilot, *Tot a tocar*, una amanida de continguts en què parlàvem tan de la cuina dels cargols sapencs com del darrer disc de La Principal del Metro de Marcel Casellas. Però ens vam quedar amb un pam de nas. Aviat el sardanisme festiu es va mostrar poc disposat a conviure amb els seus cosins. Hi havia de debò una resistència a la integració entre els diversos àmbits de la cultura popular tradicional? Fos com fos, n'havíem de treure l'entrellat i prendre un determini, i no sols per seguir les consignes del Congrés, també perquè no se'ns esgotessin els continguts. I vam buscar un punt de contacte entre àmbits que fossin propers: l'escena. Fonamentalment, la música i la dansa. Vam començar a explorar en l'àmbit de la dansa d'escena i el concertisme.

El canvi es va fer efectiu l'abril de 2001 amb l'adopció del nom més genèric de *Nydia*. La sardana no hi ha deixat d'estar present mai. Però hem descobert que una forma de trencar tòpics, de despullar la sardana dels valors afegits que durant 150 anys li han fet un bon servei però que ara són en bona mesura un llast, era tractar-la al costat d'altres continguts culturals. Parlar en una mateixa emissió del darrer espectacle d'Àngels Margarit, d'un quintet de Juli Garreta, del «Cant Espiritual» de l'Esbart Dansaire de Mollet, d'una obra virtuosística per a flabiol o d'una entrevista a la Companyia Elèctrica Dharma, sens dubte és una forma de normalitzar els continguts dissortadament menys prestigiats de la cultura popular: vendre el producte. Per altra banda, estic convençut que la interdisciplinarietat entre les arts que el segle XX ha endegat hauria d'acabar qual·lant en la comunicació en un mateix programa de continguts diversos, amb el denominador comú de la qualitat, sigui quina sigui l'etiqueta que arrosseguin. L'encasellament dels diversos continguts artístics en programes massa especialitzats no ha fet més que sectorialitzar —per tant, reduir— l'audiència i ha condemnat els continguts artístics —excepte les manifestacions artístiques de mercat, com la música urbana o els macrofestivals— als llimbs de les graelles, en franges horàries més o menys marginals. Això ha afavorit de retruc els prejudicis sobre el veritable rendiment d'audiència que podien reportar aquests continguts en un mitjà de comunicació. D'un temps ençà, però, l'èxit notable d'alguns programes que barregen, per exemple, estils musicals —«Discópolis» de Radio 3, o «Els gustos reunits», de Catalunya Música— ha posat de manifest un nou perfil d'espectador interessat per la cultura d'una forma cada vegada més genèrica i àmplia.

Difondre cultura i crear cultura des de la televisió

En aquest punt, però, s'esdevingué el que penso que és una de les principals aportacions de *Nydia* a l'àmbit de la música i la dansa d'arrel. Hi plana de fons la següent pregunta: per a què serveix un programa de televisió cultural? Sabíem que calia projectar una imatge fresca de la sardana, que no es tractava tant de difondre-la —la sardana encara formava part, deu anys enrere, de l'imaginari de la majoria de catalans— com de prestigiar-la, de rehabilitar-ne la imatge pública de carrincloneria. L'entreteniment dels adeptes, l'audiència fidelitzada, era una partida que teníem guanyada. Teníem guanyada també la satisfacció de les quòtes a diferents sectors culturals que una televisió pública ha d'atendre. Però calia anar més enllà. Un programa cultural no pot ser només una agenda d'actes o una crònica de l'actualitat. Això no és més que posar un pedaç per satisfer amb poca efectivitat, a la llarga, la inquietud de l'estament artístic o els promotors que volen tenir una finestra pública per publicitar les seves activitats. Perquè l'agenda, la crònica, no creen adeptes. Alguns programes culturals de televisió obliden que haurien de ser cultura en si mateixos, i no solament aparador. Una agenda cultural o una crònica del que ha tingut lloc informa aquells que ja són consumidors de cultura, però no en crea de nous. Amb aquest plantejament tindríem els artistes, els promotors i el públic militant complaguts en el cercle viciós del «jo m'ho cuino, jo m'ho menjo». Però no en teníem prou: nosaltres volíem crear adeptes a la música i la dansa catalana d'arrel. Per això vam aprofundir les seccions didàctiques. Vam fer un esforç en la gestió de recursos. Inevitablement, vam haver de reduir el tractament de l'actualitat i aprofundir en temes de fons que no caduquessin amb la mateixa emissió. I ens vam posar a somiar truites, que la marginalitat ho permet, què coi. A més de crear un públic nou, per què no incorporar nous talents a l'exploració artística de la música i la dansa d'arrel?

I aleshores ens vam adonar que, sense deixar de banda l'altaveu, havíem de convertir el programa en un laboratori. Un laboratori per explorar noves vies artístiques de futur. La idea seria promoure i produir propostes artístiques des del mateix programa. Inventar. Així van néixer propostes com «Enyor», Cesc Gelabert ballant la sardana de Ricard Lamote; «Eia Mater», amb Catherine Allard coreografiant la Mui-xeranga d'Algemesí; o el primer videodansa tradicional, «Poema en negre», amb Factoria Mascaró, o, més recentment, el videodansa «Memòria», amb Sol Picó i Miquel Gil. L'espectador pot acudir al programa no sols per seguir l'actualitat, sinó també i sobretot com qui va a un concert o a un espectacle, això sí, des del sofà de casa.

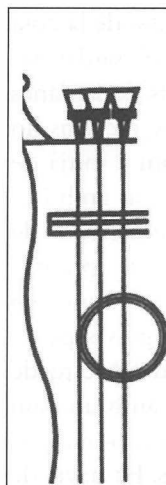
La producció pròpia de propostes artístiques és tan estimulante per a l'equip de televisió com per a

105

OPINIÓ

l'univers artístic al qual s'adreça. M'agradaria pensar que durant l'Any de la Tenora, per exemple, el 2000, alguna proposta de *Nydia* va estimular els creadors a fer proves diverses. Però això també crea una mena de «realitat virtual». Al capdavant estem mostrant una realitat artística que no és, o almenys no és de forma generalitzada —una pràctica que, per altra banda, sovintegen els editors de programes informatius, creadors d'opinió—. I ho fem presentant amb normalitat quelcom que no està normalitzat: la música i la dansa d'arrel continuen sent marginals i marginats en els mitjans generalistes. Des dels mitjans hom pot afrontar aquest greuge des de la reivindicació, la llagrimeta, des de la feina de formigueta esperant temps millors... Nosaltres, sense voler ser messiànics, tant per divertir com per divertir-nos, ens hi hem acarat amb la imaginació. Hem esmerçat moltes més energies a la creació de noves propostes artístiques que no pas, per exemple, al debat o la reivindicació per una millor aquiescència social dels continguts. No sé si ens hem equivocat. Hem confiat poc ens els debats i els congressos, i, amb molta imprudència i molts rampells d'imaginació, ens hem estimat més llançar idees. Passar a l'acció. Esperem que de tot plegat en resti alguna cosa a la llarga.

Martí Romero

C. Tres Creus, 215, L-A,
08202 Sabadell

93 717 47 21
63 926 34 19

LUTHIER
Instruments de corda

de *Sen Roca*

Tremplats

Pere Joan 600 516 886 Tomeu 666242417
xeremier@mailpersonal.com
<http://www.mallorcaweb.net/xeremiersdesonroca>

Si creus que als Països Catalans encara queda molta feina per fer...

- per un reconeixement de
la sobirania lingüística dels catalans
- per reivindicar la unitat nacional
dels Països Catalans
- per l'extensió de l'ús social del català
- per l'acolliment i l'oferiment
de la llengua als nouvinguts
- per la plena oficialitat del català
a la Unió Europea

**PER TOT AIXÒ I MOLT MÉS,
FES-TE SOCI DE LA CAL!!**

CAL

COORDINADORA D'ASSOCIACIONS PER LA LLENGUA CATALANA

Truca'ns al 93 415 90 02

o bé consulta www.cal-llengua.org